

PARTICULARITĂȚI ALE INFRAȚIUNII DE CONDUCERE A UNUI VEHICUL SUB INFLUENȚA ALCOOLULUI SAU A ALTOR SUBSTANȚE DIN PERSPECTIVA PROBAȚIUNII JUDICIARE

Judecător drd. Mihai-Costin TOADER,
Judecătoria Răcari

Abstract

The present study aims to analyze the most used road traffic offense in the judicial practice, namely the offense of driving a vehicle under the influence of alcohol or other substances, provided by art. 336 of the Criminal Code, pointing one of its essential constituents, as has been ruled by an interpretative decision of the Constitutional Court, by reference to the particularities of judicial probation. However, this analysis, which the author does not even claim to be exhaustive, provides several probation elements, which systematically corroborate, can substantiate some solutions of the judicial authorities, both during the criminal prosecution and the trial, in order to either a loosening of this problem of law is generated. Of course, this optics does not exclude arguments to the contrary that can outline a diametrically opposed solution.

Keywords: *driving a vehicle under the influence of alcohol, catching red-handed, alcoholism, forensic expertise for the retrospective calculation of alcoholism, biological sampling.*

Prezentul studiu își propune să configureze un punct de vedere argumentat științifico-juridic cu privire la incidența și extensiunea infracțiunii de *conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe*, prevăzută de art. 336 C. pen., în situația particulară în care, din rațiuni obiective sau subiective, nu a fost administrat mijlocul de probă al expertizei medico-legale de calcul retroactiv al alcoolemiei din sânge existente la momentul conducerii autovehiculului. În ceea ce privește clasificarea acestor motive care au determinat neadministrarea acestui mijloc de probă, aparent esențial într-un astfel de proces penal, apreciem că acestea pot fi cauze justificate obiectiv (de exemplu, cea mai frecventă situație este aceea când inculpatul a recunoscut în cursul urmăririi penale că valoarea alcoolemiei în sânge la momentul prinderii în flagrant a acestuia este aceeași cu valoarea alcoolemiei în sânge determinată asupra probelor biologice prelevate, de îndată, după prinderea acestuia, iar în faza de judecată a solicitat să beneficieze de prevederile art. 396 alin. 10 C. pr. pen., optând pentru a fi judecat în procedura simplificată de

recunoaștere a vinovăției, și în consecință nu a solicitat administrarea altor mijloace de probă decât înscrisurile) și cauze justificate subiectiv (de exemplu, din diverse rațiuni nu a fost recoltată a doua proba biologică și ca atare nu s-a putut realiza expertiza tehnico-științifică de specialitate).

Ab initio, trebuie precizat că infracțiunea de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, prevăzută de art. 336 C. pen., așa cum a fost configurată inițial de legiuitor, presupunea conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge. Însă, prin Decizia Curții Constituționale a României, nr. 732/16.12.2014¹, instanța de contencios constituțional a stabilit că sintagma „la momentul prelevării mostrelor biologice” din cuprinsul dispozițiilor art. 336 alin. (1) C. pen. este neconstituțională, în considerentele hotărârii arătându-se cum trebuie interpretată această sintagmă pentru a produce consecințe juridice care să derive dintr-o incriminare conformă cu legea fundamentală. Astfel, instanța de contencios constituțional reține că *îmbibația alcoolică se determină prin analiza toxicologică a mostrelor biologice recoltate la un moment de timp mai mult sau mai puțin îndepărtat de momentul săvârșirii infracțiunii, care este cel al depistării în trafic a conducătorului vehiculului. Condiția ca îmbibația alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge să existe la momentul prelevării mostrelor biologice plasează, astfel, consumarea infracțiunii la un moment ulterior săvârșirii ei, în condițiile în care de esența infracțiunilor de pericol este faptul că acestea se consumă la momentul săvârșirii lor. Odată cu oprirea în trafic încetează starea de pericol pentru valorile sociale ocrotite de dispozițiile art.336 din Codul penal, astfel încât, raportat la momentul prelevării mostrelor biologice, tragerea la răspundere penală nu se justifică. Stabilirea gradului de îmbibație alcoolică și, implicit, încadrarea în sfera ilicitului penal în funcție de momentul prelevării mostrelor biologice, care nu poate fi întotdeauna imediat următor săvârșirii faptei, constituie un criteriu aleatoriu și exterior conduitei făptuitorului în vederea tragerii la răspundere penală, în contradicție cu normele constituționale și convenționale mai sus menționate, concluzia fiind aceea că pentru a fi respectate exigențele constituționale de previzibilitate și accesibilitatea a normelor juridice precum și principiul legalității incriminării, este necesar ca valoarea alcoolemiei să fie determinată la momentul conducerii autovehiculului, ci nu la momentul prelevării mostrelor biologice. În atare condiții, singurul mijloc de probă pertinent în a identifica valoarea alcoolemiei la momentul conducerii autovehiculului se conturează a fi a expertiza medico-legală de calcul retroactiv al alcoolemiei din sânge. Folosim însă aceste aprecieri dubitative, respectiv spunem că expertiza se conturează a fi singurul mijloc de probă pertinent, ci nu suntem categorici, deoarece așa cum vom prezenta mai jos, acest tip de expertiză tehnico-științifică prezintă lacune științifice care pot configura în mod eronat situația de fapt reținută de organele judiciare. Este de reamintit faptul că, deși este un mijloc de probă care poate oferi date relevante sub aspectul*

¹ Publicată în M. Of. nr. 69 din 27.01.2015.

elementelor faptice ce compun elementele constitutive ale infracțiunii, acest mijloc de probă nu poate avea valoare absolută, în asemenea cauze penale, fiind de asemenea aplicabil principiul potrivit căruia probele nu au o valoare dinainte stabilită de lege și sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză, linie directoare statuată de către dispozițiile art.103 C. pr. pen.

Astfel, în literatura de specialitate² se arată că interpretarea retroactivă a alcoolemiei reprezintă modalitatea științifică prin care, pe baza reconstituirii curbei metabolismului alcoolului dintr-un consum dat, se apreciază alcoolemia teoretică într-un moment anterior prelevării probelor biologice. Pentru a putea analiza alcoolemia ce provine dintr-o anumită cantitate de băutură este foarte important de cunoscut reprezentarea grafică a acesteia. În prezent se admite ca forma grafică de reprezentare a metabolismului alcoolului în organism curba lui Widmark, care cuprinde atât faza de absorbție, cât și faza de eliminare. Cel mai important principiu al acestui gen de expertize este cunoașterea faptului că valorile obținute prin efectuarea calculului retroactiv sunt teoretice și de aceea au caracter de relativitate. Aceste valori au caracter strict teoretic și aproximativ, datorită faptului că reprezintă doar rezultatul unui calcul teoretic, bazat pe coroborarea unor date obiective, constatate științific – respectiv valorile alcoolemiilor stabilite la analiză, cu datele din declarațiile de consum, care sunt subiective și care pot fi mai mult sau mai puțin reale, indiferent de bună-credința făptuitorului. Datorită factorilor subiectivi, consideram ca declarațiile de consum se pot înscrie într-o marja de credibilitate de $\pm 20\%$ din cantitatea de băutura declarată. Datorită intervenției unor serii de factori neobiectivabili (necontrolabili), rezultatele obținute au doar un caracter teoretic, de cele mai multe ori fiind necesare elaborarea unor ipoteze de lucru și oferirea mai multor variante, generate, în majoritatea cazurilor de declarațiile incomplete, improbabile, nereale sau uneori de-a dreptul aberante ale persoanelor cercetate.

Pornind de la aceste considerații tehnice, în practica judiciară s-a conturat un punct de vedere, minoritar, potrivit căruia în lipsa posibilității de a stabili valoarea alcoolemiei la momentul conducerii autovehiculului prin efectuarea unei expertize medico-legale de calcul retroactiv a alcoolemiei sau chiar în lipsa administrării acestui mijloc de probă de către organele judiciare care nu și-au exercitat în mod plener rolul activ ce le incumbă, acest lucru profită inculpatului și deci se impune achitarea acestuia.³ Este de menționat că în anumite cazuri particulare, nu excludem posibilitatea adoptării unei asemenea soluții procesuale în funcție de limitele materialului probator administrat în cauză și de valențele probatorii ale acestuia, însă dezavuem racordarea la o asemenea optică jurisprudențială, *de plano*,

² A se vedea studiul „Interpretarea retroactivă a alcoolemiei”, aflat pe site-ul Institutului Național de Medicină Legală, „Mina Minovici” din București, ce poate fi consultat la adresa <http://www.legmed.ro/?doc=1253044265&>.

³ A se vedea, de exemplu, Decizia penală nr. 218A/14.02.2018 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, disponibilă pe site-ul www.rolii.ro.

ori de câte ori în cauzele penale nu au fost administrate mijloacele de probă constând în expertizele medico-legale de calcul retroactiv al alcoolemiei din sânge, din cauze obiective sau subiective, așa cum le-am clasificat în cuprinsul prezentului studiu.

Primul argument în acest sens, este, potrivit alegațiilor de mai sus, existența unor lacune științifice ale concluziilor unui asemenea tip de expertiză, limite subliniate chiar de către medicii legiști, specialiștii chemați să contribuie prin cunoștințele lor tehnice la fundamentarea unui astfel de demers judiciar. Pe de altă parte, există și alte elemente factuale, care coroborate, pot conduce la stabilirea, dincolo de orice dubiu rezonabil, a existenței sau inexistenței tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 336 C. pen. Astfel, potrivit art. 88 alin. 6 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, privind circulația pe drumurile publice⁴, *persoana care conduce pe drumurile publice un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, testată cu un mijloc tehnic omologat și verificat metrologic și depistată ca având o concentrație de peste 0,40 mg/l alcool pur în aerul expirat, este obligată să se supună recoltării mostrelor biologice, în vederea stabilirii îmbibației de alcool în sânge. Așadar, legea prevede un filtru prealabil recoltării probelor biologice și stabilirii alcoolemiei în sânge, respectarea testarea conducătorului auto de către organele de poliție rutieră, la momentul prinderii în flagrant a acestuia, reper temporal care se situează imediat după încetarea acțiunii de conducere a autovehiculului, cu un mijloc tehnic omologat și verificat metrologic în scopul stabilirii concentrației alcoolemiei în aerul expirat. În practica de specialitate, s-a constatat, de regulă, că valoarea alcoolemiei în sânge, este situată în jurul dublului valorii alcoolemiei în aerul expirat, concluzie ce poate circumstanția un indiciu cu privire la valoarea alcoolemiei în sânge a făptuitorului, fixată chiar în momentul constatării flagrante a infracțiunii. Ulterior, în conformitate cu dispozițiile Ordinului Ministerului Sănătății nr. 1512/2013 pentru aprobarea Normelor metodologice privind recoltarea, depozitarea și transportul probelor biologice în vederea probațiunii judiciare prin stabilirea alcoolemiei sau a prezenței în organism a substanțelor sau produselor stupefiante ori medicamentelor cu efecte similare acestora în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier⁵, pentru determinarea alcoolemiei se prelevează 2 (două) probe de sânge din venă la interval de o oră între prelevări, fiecare probă conținând 10 ml sânge, iar prima prelevare se efectuează de preferință într-un interval de timp de până la 30 de minute de la producerea evenimentului care a determinat solicitarea prelevării de sânge. Astfel, în măsura în care sunt respectate aceste prescripții legale, valoarea alcoolemiei stabilită asupra primei probe biologice prelevate poate reflecta cât mai fidel valoarea alcoolemiei în sânge înregistrată de făptuitor la momentul surprinderii în flagrant a acestuia, mai ales în condițiile în care această valoare se coroborează și cu valoarea alcoolemiei în aerul expirat, interpretată prin*

⁴ Publicată în M. Of. nr. 958 din 28.12.2002.

⁵ Publicat în M. Of. nr. 812 din 20.12.2013.

prisma valenței sale de a reflecta și valoarea alcoolemiei în sânge. Potrivit aceluiași act normativ, medicul poate realiza un examen medical în vederea interpretării stării clinice induse de consumul recent de băuturi alcoolice a persoanei supuse recoltării, la solicitarea polițistului rutier, dacă persoana în cauză a fost implicată într-un accident de circulație rutieră în urma căruia a survenit decesul sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane. Așa fiind, examenul clinic presupune, pe de o parte declararea de către făptuitor a unor date biologice de natură să circumstanțieze existența și evoluția alcoolemiei în sânge (felul băuturii, cantitatea, intervalul de consum, dacă a mâncat înainte etc.), iar pe de altă parte se realizează o observație medicală a personalului sanitar de specialitate cu privire la existența unor semne extrinseci care pot releva efectele subsecvente ale consumului de alcool (culoarea feței, manifestările neurologice-păstrarea echilibrului la întoarcerea bruscă din mers, ridicarea unor obiecte, vorbirea clară, dizartrică, orientarea în timp și în spațiu, judecata coerentă etc.). Așadar, examinarea clinică a conducătorului auto poate oferi indicii relevante despre consumul de alcool al făptuitorului, indicii ce pot fi coroborate cu celelalte mijloace de probă indicate în prezentul studiu. Nu în ultimul rând, în astfel de cauze penale, organele judiciare administrează și alte mijloace de probă, care interpretate sistematic, pot conduce la tragerea la răspunderea penală a subiecților activi pentru săvârșirea infracțiunii prev. de art. 336 C. pen., sau din contră, la exonerarea acestora de răspundere penală. Astfel, declarațiile de vinovăție ale inculpaților, în care aceștia arată că au consumat băuturi alcoolice înainte de a conduce autovehicule pe drumurile publice sau își circumstanțiază alte apărări, declarațiile martorilor care relatează aceste aspecte, precum și pledoaria de vinovăție a inculpatului în faza de judecată, pentru a beneficia de prevederile art. 396 alin. 10 C. pr. pen., optând pentru a fi judecat în procedura simplificată de recunoaștere a vinovăției, conferă probă esențiale, care pot suplini valoarea probatorie îndoielnică a unei expertize medico-legale de calcul retroactiv a alcoolemiei și astfel pot contribui decisiv la stabilirea vinovăției sau nevinovăției unei persoane aflate într-o asemenea situație.

În concluzie, apreciem că în cazul infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, prevăzută de art. 336 C. pen., așa cum este configurată prin Decizia Curții Constituționale a României, nr. 732/16.12.2014, angajarea mecanismului răspunderii penale sau dezangajarea acestuia, se poate realiza și în absența administrării mijlocului de probă al expertiza medico-legale de calcul retroactiv al alcoolemiei din sânge, ținând cont de valoarea probatorie limitată a acesteia, având în vedere considerațiile de ordin tehnico-științific ce o fac vulnerabilă. Pe de altă parte, din coroborarea și interpretarea sistematică a probelor și indiciilor temeinice ce pot rezulta din efectuarea unor procedee probatorii specifice unor astfel de tipologii de infracțiuni, se poate stabili, dincolo de orice dubiu rezonabil, necesitatea tragerii la răspunderii penală a persoanelor suspectate că au comis astfel de infracțiuni.